

In de schoenen van criminelen?

*De invloed van groepslidmaatschap en de ernst van het misdrijf op perspectiefname van
daders*

Esther W. Brink

s0198625

Bachelorthese

Februari – Augustus 2012

Universiteit Twente

Faculteit Gedragwetenschappen

Psychologie

Eerste beoordelaar

Dr. Sven Zebel

Tweede beoordelaar

Dr. Jan Gutteling

Inhoud

Abstract (Engels)	3
Abstract (Nederlands)	4
Inleiding	5
Perspectief nemen	5
Groepslidmaatschap	7
Ernst	10
Hypothesen	12
Methoden	13
Design en Procedure	13
Participanten	15
Onafhankelijke maten	16
Afhankelijke maten	20
Exploratieve analyse	23
Resultaten	23
Bereidheid tot perspectief nemen	23
Consequenties genomen perspectief	26
Exploratieve analyse	27
Discussie en Conclusie	27
Implicaties	32
Dankwoord	32
Referenties	33
Appendix	37

Abstract (Engels)

Many people cannot and don't want to understand why people commit crimes. What happens when ordinary citizens have to take perspective of the offender, to what extent are they willing to do this and how do they think then about the offender? Research shows that people take a different kind of perspective when they share the same group membership with the offender (ingroup) and that crime seriousness could also have an influence. An interaction effect is hypothesized between these two variables. Less willingness to and negative consequences of perspective taking for an ingroup-perpetrator who has committed a serious crime is expected, but the opposite (more willingness and positive consequences) for the ingroup-perpetrator who has committed a less serious crime, when these are compared to the other conditions. 114 Dutch participants took perspective of an ingroup or outgroup-perpetrator, whereby the seriousness of the crime was high or low.

Unexpectedly, the participants appeared to have experienced more resistance when taking the perspective of the ingroup-perpetrator than for the outgroup-perpetrator. Also an interaction is shown, whereby there is more fear of sympathy for the ingroup-offender who has committed a serious crime, compared to the other conditions. In addition, the participants felt more empathy towards the perpetrator who has committed a less serious crime than for the perpetrator who has committed a serious crime.

Although the expected pattern is in weak degree visible a few times, this research cannot prove a significant influence of crime seriousness and group membership. Implications for further research are discussed.

Abstract (Nederlands)

Veel mensen kunnen en willen niet begrijpen hoe daders tot het plegen van misdaden komen. Maar wat gebeurt er wanneer de gewone burger zich toch inleeft (hier: perspectief nemen), in welke mate kan en wil hij dit en hoe wordt de dader dan beoordeeld? Onderzoek wijst uit dat mensen op een andere manier perspectief nemen wanneer de dader uit dezelfde groep (ingroup) komt en dat ook de ernst van het misdrijf een rol kan spelen. Er wordt een interactie-effect tussen groepslidmaatschap en ernst verwacht. De bereidheid tot en de consequenties van perspectiefname van de ingroupdader uit de hoge ernstconditie zullen respectievelijk kleiner en negatiever zijn in vergelijking met de vergelijkbare outgroupdader. Daarnaast wordt verwacht dat deze juist groter en positiever zullen zijn bij de ingroupdader uit de lage ernstconditie dan bij de outgroupdader uit dezelfde conditie. 114 Nederlandse participanten hebben zich ingeleefd in een ingroup- of outgroupdader, waarbij de misdaad ernstig of minder ernstig was.

De participanten bleken, tegen de verwachtingen in, meer weerstand te ondervinden bij perspectiefname van de ingroupdader dan bij de outgroupdader. Ook was een interactie-effect zichtbaar, waarbij de meeste angst voor sympathie bestond voor de ingroupdader uit de hoge ernstconditie in vergelijking met de andere condities. Daarnaast bestond er meer medeleven voor de dader uit de minder ernstige conditie dan voor die uit de ernstige.

Hoewel de verwachte patronen zich een aantal keren in zwakke mate voordoen, heeft dit onderzoek een invloed van ernst en groepslidmaatschap niet kunnen aantonen. Tenslotte worden implicaties gegeven voor verder onderzoek.

Inleiding

Verreweg de meesten van ons hebben via de media of op een andere manier wel over Robert M. gehoord. Hij wordt beschuldigd van het misbruiken van 67 kinderen, het maken van kinderporno en het bezit daarvan. Veel mensen kunnen of willen niet begrijpen hoe hij tot zulke daden gekomen is. Ditzelfde geldt voor andere delicten. Er zijn mensen (denk bijvoorbeeld aan politieagenten, rechters of burgers in de jury van de rechtbank) die zich wel moeten inleven in de gevoelens van daders, hun motieven en beweegredenen (hier aangeduid met perspectief nemen) om zo een eerlijk en rechtvaardig oordeel te kunnen vellen over bijvoorbeeld de gepaste straf. Burgers hebben vaak maar weinig (achtergrond)informatie tot hun beschikking en hebben geen toegang tot de vaak uitgebreide informatie die in strafdossiers vermeld staat. Uit recent onderzoek blijkt dat wanneer burgers wel toegang krijgen tot meer achtergrondinformatie, zij vaak tot een lagere straf komen dan wanneer ze zeer beperkte informatie tot hun beschikking hebben (De Keijser, Van Koppen & Elffers, 2006; Wagenaar, 2008). De vraag rijst of een vergelijkbaar effect ook te verwachten is wanneer wij, de gewone burgers, ons zonder verkregen achtergrondinformatie toch proberen in te leven in de mogelijke gevoelens en gedachten van de dader. Ervaren we dan meer afschuw richting de dader of kunnen we dan juist wat meer sympathie opbrengen? Is dit afhankelijk van het feit of de dader tot “onze” groep behoort of juist niet? En speelt de ernst van het gepleegde misdrijf hierbij een rol? Om deze vragen te beantwoorden zal het huidige onderzoek zich richten op de vraag: *“In hoeverre zijn de bereidheid tot en de consequenties van het perspectief nemen van daders afhankelijk van het groepslidmaatschap van daders en de ernst van het gepleegde misdrijf?”*.

Perspectief nemen

Perspectief nemen wordt in dit onderzoek onderverdeeld in de bereidheid tot en de consequenties van het perspectief nemen. De bereidheid tot het nemen van perspectief houdt

de mate in waarin mensen zich kunnen en willen verplaatsen in (hier: de gevoelens en gedachten van) de dader tijdens de misdaad. De consequentie van het genomen perspectief kan negatief of positief zijn, dat wil zeggen er kan meer afschuw richting de dader ontstaan of juist wat meer sympathie.

Mensen zouden perspectief van daders kunnen nemen, in een poging om negatieve daden te kunnen verklaren (Zebel, Doosje, Spears & Vliek, 2010) of om zichzelf voor deze daden te kunnen beschermen (denk bijvoorbeeld aan het Stockholm-syndroom). Volgens Galinsky, Ku en Wang(2005) kan het nemen van perspectief ervoor zorgen dat individuen meer van zichzelf terug zien in anderen en dat dit beïnvloedt hoe zij anderen omschrijven en evalueren. Natuurlijk is het niet altijd even gemakkelijk om je in te leven in iemand die een misdaad heeft begaan. Baumeister (1997) veronderstelt dat dit komt doordat mensen een primaire trouw voor het slachtoffer hebben. Ze hebben van nature meer sympathie voor het slachtoffer, waardoor het relatief gemakkelijker kan zijn om je in te leven in het slachtoffer. Hierdoor zijn mensen minder bereid of in staat om zichzelf in de rol van de dader te zien (Miller, Gordon & Buddie, 1999).

Miller et al. (1999) suggereren dat wanneer mensen meteen een oordeel vellen over een misdaad, dit leidt tot een relatief hard of afstraffend oordeel. Maar wanneer er gezocht wordt naar expliciete verklaringen, bijvoorbeeld door het perspectief nemen van een dader die een misdrijf pleegt, zal dit vaak leiden tot een meer vergoelijkende houding richting de daders. Dit verschil kan volgens hen komen door de volgende redenen. Allereerst, wanneer er nagedacht wordt over verklaringen, kan dit leiden tot de overtuiging dat het misdrijf vaker voorkomt. Hierdoor lijkt het misdrijf minder bedreigend, waardoor er een minder negatieve impressie van de daad en dader ontstaat. Ook kosten expliciete verklaringen meer tijd, waardoor de mensen meer in staat worden gesteld om de cognitieve inspanning, die het nadenken over een misdaad vergt, te vergroten. Hierdoor is het mogelijk om de situationele

informatie meer te laten meewegen, in plaats van alles toe te schrijven aan dispositionele factoren. Daarnaast wordt er gesuggereerd dat wanneer een expliciete verklaring gegenereerd wordt, de desbetreffende persoon meer blootgesteld wordt aan de daad en dader. Meer blootstelling zal kunnen leiden tot een minder negatieve evaluatie van de daad, waardoor de dader ook aardiger gevonden gaat worden om onbalans te voorkomen.

Een ander onderzoek toont juist aan dat perspectief nemen van een dader niet altijd hoeft te leiden tot een positiever beeld (Zebel et al., 2010). Wanneer de dader zich binnen de sociale groep van de perspectiefnemer bevindt, kunnen mensen op andere manieren perspectief gaan nemen. Zo nemen mensen, die op voorhand al een niet al te positief beeld hebben van hun eigen groep, juist een meer veroordelende houding aan richting de daders. De mensen die een niet al te hoge tevredenheid hebben met de groep, kunnen gemakkelijker afstand nemen en zijn daardoor in staat om de negatieve gedragingen van mensen uit hun eigen groep te erkennen (in plaats van te verdedigen). Zij veroordelen de daders meer, wat hen kan helpen om te laten zien dat zij anders zijn dan de daders uit hun eigen groep.

Groepslidmaatschap

Of een dader zich binnen de eigen sociale groep (ingroup) bevindt of bij een andere groep (outgroup) hoort, kan dus van invloed zijn op de manier van het perspectief nemen en de gevolgen die dat heeft. Een ingroup is een sociale groep waar een persoon zich bij hoort voelen of toebehoort als lid, bijvoorbeeld door gemeenschappelijke culturele, sociale, biologische of economische eigenschappen. Een outgroup daarentegen, is een sociale groep waarmee de persoon niet zulke eigenschappen gemeen heeft. Natuurlijk zijn niet alle groepen waar iemand toebehoort voor iedereen van even groot belang, bijvoorbeeld omdat je aan de ene groep meer waarde hecht dan aan een andere. Ook de mate waarin je je identificeert met de groep is van belang. Zo blijkt dat de mate van identificatie de neiging om een positief

perspectief van de eigen groep in stand te houden positief voorspelt (Doosje, Branscombe, Spears & Manstead, 1998; Doosje & Branscombe, 2003).

Er zijn meerdere onderzoeken naar de invloed van het delen van groepslidmaatschap op de beoordeling van anderen gedaan. Hieruit is gebleken dat groepsleden de normale ingroupleden, dat wil zeggen zij die zich houden aan de normen van de groep, positiever beoordelen dan vergelijkbare outgroupleden. Maar dat ingroupleden die afwijken van de norm, bijvoorbeeld door het plegen van een misdrijf, juist negatiever beoordeeld worden dan vergelijkbare outgroupleden. Dit wordt ook wel het 'black sheep effect' genoemd (Marques, Yzerbyt & Leyens, 1988; Marques & Paez 1994; Marques, Abrams & Serôdio, 2001).

Onderzoek naar de manier waarop in- en outgroupleden worden beoordeeld heeft echter verschillende resultaten opgeleverd. Zo is er ook een tegenhanger van het 'black sheep effect', het zogenoemde 'ingroup clemency effect' gevonden (o.a. Lieberman & Linke, 2007). Deze is gebaseerd op grond van de sociale identiteitstheorie (Tajfel & Turner, 1986), die stelt dat we een belangrijk deel van onze identiteit ontleen aan de groepen waarvan we deel uitmaken. We zijn geneigd om deze identiteit als positief te zien en positieve karaktertrekken toe te schrijven aan de ingroup (dit geldt vooral voor hen die zich hoog identificeren met de ingroup). Omdat een gedeelte van het gevoel van eigenwaarde ontleend wordt vanuit de ingroup, zijn individuen gemotiveerd om een positief verschil tussen de in- en outgroup vast te stellen en te behouden. Op basis hiervan wordt er verwacht dat de ingroupleden, ook leden die een overtreding begaan hebben, juist positiever beoordeeld worden dan de outgroupleden die dezelfde overtreding begaan hebben.

Volgens Pinto, Marques, Levine en Abrams (2010) is er alleen sprake van een mogelijk 'black sheep effect' of 'ingroup clemency effect', wanneer er sprake is van volledige ingroupleden. Volledige groepsleden hebben zich succesvol gesocialiseerd in de groep en bevinden zich in de fase waarin ze hun groepslidmaatschap willen behouden. Zij hebben meer

privileges en verantwoordelijkheden dan nieuwe groepsleden, die nog in de socialisatiefase zitten. Naast volledige ingroupleden hebben ze ook gekeken naar nieuwe en voormalige ingroupleden. Nieuwe groepsleden hebben een voorlopige status en moeten zich nog bewijzen om geaccepteerd te worden. Er wordt van hen verwacht dat zij de vaardigheden, kennis en waarden verwerven waarvan de groep vindt dat ze nodig zijn voor effectieve prestaties. Voormalige leden waren eerst volledige groepsleden maar konden hun status niet behouden, omdat ze niet konden leven naar de verwachtingen van en/of teleurgesteld zijn geraakt in de groep. Bij zowel de nieuwe als de voormalige in- en outgroupsleden zijn er geen significante verschillen gevonden in de evaluatie. Wel zijn er verschillen gevonden in de evaluatie van volledige groepsleden. Zo worden normale volledige ingroupleden positiever beoordeeld dan de vergelijkbare normale outgroupleden. Ook blijkt dat het afwijken van een volledig ingrouplid, bijvoorbeeld door het plegen van een misdrijf, leidt tot een negatievere beoordeling dan bij een vergelijkbaar outgrouplid. Dit omdat het afwijken van een dergelijk ingrouplid gezien wordt als een aanval op de positieve sociale identiteit en hiermee dus op het positieve imago van de groep. Bij een volledig outgrouplid wordt het afwijken niet in een zodanige sociale context geplaatst, wat leidt tot een minder negatieve beoordeling. Een vergelijkbare conclusie is getrokken uit het onderzoek van Gollwitzer en Keller (2010). Daarnaast blijkt uit hun onderzoek dat het horen van extra achtergrondinformatie over de dader (zoals zijn groepslidmaatschap of zijn criminele verleden) weinig tot geen effect heeft bij het beoordelen van outgroupleden, maar wel bij de beoordeling van ingroupleden. De ingroupdaders worden, wanneer ze voor het eerst een misdrijf pleegden, minder streng beoordeeld dan de outgroupdaders ('ingroup clemency effect'). Wanneer het gaat om veelplegers wordt de ingroupdader juist strenger beoordeeld ('black sheep effect'). Feather en Souter (2002) suggereren echter op basis van hun uitkomsten dat het horen van meer informatie over daders juist bij de outgroupleden effect heeft. Dit zou volgens hen heel goed

kunnen komen door de door hun gekozen outgroup, de Aboriginal, waar in Australië een positieve bias over bestaat.

In dit onderzoek zal er geen informatie verstrekt worden over het criminele verleden van de daders. Wel zal de participanten worden gevraagd om perspectief te nemen van daders die een misdrijf hebben begaan. Dit zal er toe moeten leiden dat ze de misdaden in meer diepte en detail zullen zien en dat ze, net als bij het verkrijgen van extra achtergrond informatie, meer blootgesteld zullen worden aan de dader en de misdaad. Naast het nemen van perspectief en het groepslidmaatschap, kan ook de ernst van het misdrijf van grote invloed zijn op verschillen in de beoordeling. Ook deze factor zal daarom in dit onderzoek meegenomen worden.

Ernst

In de allereerste onderzoeken naar de beoordeling van ernst van verschillende misdrijven (o.a. Sellin en Wolfgang, 1964; Rossi, Waite, Bose & Berk, 1974; McCleary, O'Neil, Epperlein, Jones & Gray, 1980), is er gebruik gemaakt van de term 'seriousness' (in dit onderzoek aangeduid met 'ernst'). Hierbij wordt er geen specifieke definitie gegeven voor de term. De interpretatie hiervan is dus afhankelijk van de respondent; dit is dan ook bekritiseerd door Blum-West (1985). Hij beargumenteert op basis van zijn resultaten dat er bij het definiëren van ernst niet alleen gekeken moet worden naar verschillen in lichamelijke en/of economische schade. Maar dat ook de intentie, motieven, het doel van de dader, de behandeling van het slachtoffer en de werkelijke schade van invloed zijn op de waargenomen ernst van een misdrijf.

Later onderzoek suggereert dat ernst inderdaad niet als één geheel concept gezien kan worden. Zo concludeert Warr (1989) dat de ernst van een misdrijf waargenomen kan worden op twee dimensies. Allereerst kan de morele verwerpelijkheid, die aan de misdaad toegekend kan worden, in overweging worden genomen. Dit oordeel is een normatieve

evaluatie van de daad en wordt aangeduid met de term 'wrongfulness'. Aan de andere kant kan de daad beoordeeld worden op basis van de berokkende schade aan het slachtoffer. Dit oordeel is niet normatief, maar meer een feitelijke beoordeling van de consequenties voor het slachtoffer. Deze dimensie wordt aangeduid met de term 'harmfulness'. Er blijkt dat misdaden beoordeeld worden op basis van de meest overheersende dimensie. Is bijvoorbeeld 'wrongfulness' het meest in het oog springend, dan wordt de misdaad daar het meest op beoordeeld. Naast Warr hebben ook O'Connell en Whelan (1996) en Rosenmerkel (2001) bewijs gevonden voor deze twee voorgestelde dimensies. Uit onderzoek van Alter, Kernochan en Darley (2007) is gebleken dat wanneer studenten een straf voor verschillende criminele overtreders moesten voorstellen, dit vooral op basis van de waargenomen 'wrongfulness' gebeurt, waarbij 'harmfulness' slechts een kleine invloed heeft. Dit strookt niet met de uitkomsten van Warr (1989) en Rosenmerkel (2001). Hieruit is juist gebleken dat de waargenomen ernst van een misdaad soms beter voorspeld wordt door de 'wrongfulness' van de daad en soms door de 'harmfulness'. Dit is volgens hen afhankelijk van het type misdaad. Het verschil in de gevonden resultaten komt zeer waarschijnlijk door de verschillende onderzoeksmethoden (Alter et al., 2007). Zo worden in het onderzoek van Alter et al. (2007) straffen voorgesteld door de participanten, terwijl het in de andere twee onderzoeken vooral gaat om de waargenomen ernst. Met name de 'wrongfulness' van een misdrijf kan wellicht bepalender zijn voor de mate van de straf die nodig is, aangezien deze dimensie mogelijk het meest zegt over de aard en houding van de dader. Een ander groot verschil is dat Alter et al. de respondenten twee scenario's aangeboden hebben. Eén waarin de 'harmfulness' en 'wrongfulness' gescheiden zijn en de ander waarbij de daad zowel 'harmful' als 'wrongful' beoordeeld wordt. Ook is in sommige scenario's de intentie van de dader afwezig of is de daad niet volledig uitgevoerd. Warr (1989) en Rosenmerkel (2001) daarentegen, hebben de

respondenten altijd volledig uitgevoerde misdaden aangeboden, die uitgevoerd zijn volgens de intentie van de dader. Ook zijn de misdaden zowel als 'harmful' als 'wrongful' beoordeeld.

Dit onderzoek zal gedeeltelijk vergelijkbaar zijn met het onderzoek van Warr (1989) en Rosenmerkel (2001). De participanten zullen allemaal dezelfde volledig uitgevoerde daad beoordelen, waarbij de gepleegde overtreding ook de intentie van de dader is. Alleen zal in dit onderzoek de consequentie van het gedrag verschillen, wat weer wat te vergelijken is met het onderzoek van Alter et al. (2007). De ernst van de daad is gebaseerd op de dimensies van Warr (1989). De ene daad zal hierbij hoger scoren op zowel de 'harmfulness' als de 'wrongfulness' dan de andere aangeboden daad, waardoor hij als ernstiger beoordeeld zal worden.

Hypothesen

Of de dader zich binnen of buiten de ingroup van de respondent bevindt, kan van invloed zijn op hoe de respondent perspectief neemt (Zebel et al., 2010). Ook de ernst van een misdrijf zal hier een rol in kunnen spelen. Op basis van de aangehaalde literatuur wordt er verwacht dat de bereidheid tot het nemen van perspectief en de consequenties van het genomen perspectief anders kunnen zijn, wanneer de dader zich in een in- of outgroup bevindt.

Allereerst, wordt er verwacht dat de bereidheid tot het nemen van perspectief voor de respondent over het algemeen groter is wanneer de dader zich binnen de groep van de respondent bevindt (Hypothese 1). Dit omdat voor de respondent door de gemeenschappelijke kenmerken, en dus de mogelijke grotere gelijkheid tussen dader en respondent, het gemakkelijker is om perspectief te nemen. Daarnaast zullen de respondenten wellicht ook gemotiveerder kunnen zijn om uit te zoeken waarom de dader uit hun groep tot een bepaalde daad gekomen is. Verwacht wordt dat dit zal resulteren tot een grotere bereidheid tot het nemen van perspectief.

Ten tweede, wordt er een hoofdeffect verwacht van ernst op de bereidheid en consequenties van het perspectief nemen. De bereidheid tot en de consequenties van de perspectiefname van de dader zijn respectievelijk kleiner en minder positief bij de misdaad met een hogere ernst dan bij de misdaad met een lagere ernst (Hypothese 2). Dit houdt in dat de respondenten minder bereid zijn tot het nemen van perspectief bij een ernstig misdrijf in vergelijking met een minder ernstig misdrijf. Daarnaast wordt verwacht dat, wanneer het perspectief wordt genomen, respondenten minder sympathie zullen hebben voor de dader die een ernstig misdrijf heeft begaan vergeleken met een dader die een minder ernstig misdrijf heeft begaan.

Tenslotte, wordt er een interactie-effect verwacht tussen de ernst van het misdrijf en het groepslidmaatschap van de dader (Hypothese 3). Op basis van de literatuur over het 'black sheep effect' (Marques, Yzerbyt & Leyens, 1988; Marques & Paez 1994; Marques, Abrams & Serôdio, 2001) wordt verwacht dat de dader uit de ingroup die een ernstig misdrijf heeft gepleegd, na het genomen perspectief, meer veroordeeld zal worden en meer gezien wordt als minder sympathiek dan de outgroupdader met een vergelijkbaar misdrijf wiens perspectief wordt genomen. Wanneer het perspectief wordt genomen van een ingroupdader die een relatief licht misdrijf heeft gepleegd, wordt verwacht dat deze juist gezien wordt als sympathieker (en minder wordt veroordeeld) dan de vergelijkbare outgroupdader ('ingroup clemency effect').

Methoden

Design en Procedure

Het design van dit experiment was een 2 (ernst van het misdrijf: hoog versus laag) x 2 (groepslidmaatschap dader: ingroup versus outgroup). Hierbij waren zowel de ernst als het groepslidmaatschap een between subject factor.

De participanten werden willekeurig verdeeld over de vier mogelijke condities. In iedere conditie kreeg de participant een vergelijkbaar artikel aangeboden, dat gepresenteerd werd alsof deze van een nieuwssite afkomstig was. De artikelen waren voor alle participanten exact gelijk, met uitzondering van de consequenties van het misdrijf (ernst) en het groepslidmaatschap van de dader. Deze waren beide afhankelijk van de conditie waarin de participant zich bevond.

In dit onderzoek werd er gebruik gemaakt van een online vragenlijst op SurveyMonkey. Het aangeboden artikel was geheel fictief, zonder dat de participanten hier kennis van hadden. De grote lijnen en indeling waren gebaseerd op artikelen van verschillende online nieuwssites. Vervolgens werd het artikel in ernst en groepslidmaatschap gemanipuleerd. Er is gekozen voor een fictief artikel, zodat de participanten niet bekend waren met de daad en er dus nog geen mening over gevormd hadden.

Het experiment begon met een informatiebrochure waarin de participanten ingelicht werden over de gang van zaken tijdens dit onderzoek. Wanneer ze het hiermee eens waren, konden ze beginnen met de beantwoording van de vragenlijst. Deze startte met vragen over hun identificatie met Nederlanders. Hierna kregen de participanten instructies te lezen over wat er precies van hen verwacht werd. De belangrijkste instructie die ze te lezen kregen was dat ze zich, tijdens het lezen van het artikel, moesten inleven in de dader. Hierbij werd ze gevraagd net te doen alsof zij de dader waren en zich in te leven in de mogelijke gevoelens en gedachten die de dader op het moment van de misdaad mogelijk had. Hierin werd ook uitgelegd dat na het lezen van het artikel naar deze mogelijke gedachten en gevoelens gevraagd zou worden. Daarnaast werd er benadrukt dat het ging om hun mening en dat hun antwoorden niet op goed of fout zouden worden beoordeeld.

Na de verkregen instructie kregen de participanten een artikel te lezen over een Nederlandse of Spaanse man (afhankelijk van de conditie) die boos werd om een

vrijgehouden plaats op een terras in Parijs. Het slachtoffer, een donker getinte Franse man, werd vervolgens uitgescholden om zijn huidskleur door de Nederlandse of Spaanse man en werd meerdere malen geslagen en geschopt of eenmaal geslagen (afhankelijk van de conditie).

Daaropvolgend werden verscheidene vragen aangeboden, die de volgende constructen maten: de mate waarin ze perspectief wilden nemen, de consequenties hiervan, hoe ernstig ze de daad zagen en hun mate van identificatie met Spanjaarden. Tenslotte werd er gevraagd naar de mate waarin ze perspectief hadden genomen van het slachtoffer, of ze in het dagelijkse leven eerder in aanraking waren gekomen met misdaden en of ze schokkende dingen hadden meegemaakt in hun leven. Ook werd er gevraagd naar hun demografische gegevens (leeftijd, geslacht, opleiding, geloofsovertuiging en de nationaliteit van henzelf en hun ouders). Hierna werden de participanten gedebriefd en bedankt voor hun deelname.

Hoelang het experiment in totaal duurde was afhankelijk van de participant, maar de gemiddelde duur was ongeveer 25 minuten.

Participanten

114 Nederlanders (waarvan 76 vrouwen en 38 mannen) namen deel in dit experiment. De leeftijd van de participanten varieerde van 13 tot 72 jaar ($M=31.14$, $SD=14.62$) en het huidige opleidingsniveau van MAVO tot WO. Van de participanten hadden er 68 een geloofsovertuiging en de overige 46 niet. Daarnaast waren er 73 bijna niet tot nooit in aanraking gekomen met misdaden, 35 soms en 6 participanten vaak.

De participanten werden geworven via de mail en door op de sociale media website 'Facebook' een link te plaatsen, met daarin de vraag of ze mee wilden werken aan het onderzoek. Daarnaast werd ook gevraagd of ze de link door wilden sturen naar vrienden en kennissen. Het meewerken deden zij geheel vrijwillig, zonder dat er wat tegenover stond.

Geen van de participanten was op de hoogte van de verschillende condities of van het doel van het experiment.

Onafhankelijke maten

Identificatie met de in- en outgroup. Het groepslidmaatschap van de dader was gemanipuleerd in de artikelen. De dader was Nederlands (net als de participant) of Spaans, en was dus wel of geen groepslid van de respondent. De daad vond plaats in een ander land, namelijk Frankrijk. Hiervoor is gekozen omdat een groep zijn imago belangrijk vindt, ook de Nederlanders. Doordat de misdaad plaatsvond in Frankrijk, zou dit in kunnen houden dat Nederlanders daar negatief in de publiciteit zouden komen. Hierdoor zouden de Fransen een negatiever beeld van de Nederlanders gekregen kunnen hebben. Daarnaast zou er door de Franse media ook meer aandacht aan zo'n misdaad geschonken worden, dan door de Nederlandse media wanneer dit in Nederland plaats had gevonden. Ook de keuze van de misdaad, namelijk discriminatie, zorgde ervoor dat de daad waarschijnlijk nog wat negatiever beoordeeld werd. Dit samen kon leiden tot algehele imagoschade van Nederlanders, waardoor de participanten de daad meer als een aanval op de positieve sociale identiteit en het positieve imago van de ingroup zouden zien. Deze variabele was gemanipuleerd om vast te kunnen stellen of hij van invloed was op de bereidheid tot het nemen van perspectief en de consequenties daarvan.

Identificatie ingroup. Het experiment begon met veertien vragen over de mate van identificatie van de respondent met zijn Nederlandse nationaliteit (Leach et al., 2008). Hierin werd gevraagd naar vijf verschillende aspecten van het zich identificeren met Nederlanders (alle α 's tussen 0.80 en 0.90), waarbij alle items beantwoord werden op een 7-punts Likertschaal die varieerde van 0 (helemaal niet) tot 6 (heel erg). Een empirische factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues > 1) was uitgevoerd. Deze wees vier factoren uit, in plaats van de veronderstelde vijf (66.31% van de

variantie verklaard). Dit duidde er dus op dat de componenten onderling samenhangen, iets wat ook erkent werd door Leach et al. (2008). Wanneer er gekeken werd naar de items, was er volgens eigen interpretatie toch sprake van de voorgestelde vijf factoren. De aanhouding van deze indeling leidde tot betrouwbare schalen, daarom is hiervoor gekozen.

Deze vijf voorgestelde factoren bestonden uit: solidariteit (drie items; vb. ‘Ik voel mij solidair met Nederlanders’; $\alpha=0.84$), satisfactie (vier items; vb. ‘Ik ben blij dat ik een Nederlander ben’; $\alpha=0.83$), centraliteit (drie items; vb. ‘Nederlander-zijn vormt een belangrijk onderdeel van hoe ik mijzelf zie’; alle ladingen >0.59 ; $\alpha=0.77$), individuele zelfstereotypering (twee items; vb. ‘Ik heb veel overeenkomsten met de gemiddelde Nederlander’; alle ladingen >0.68 ; $r(114)=0.76$) en ingroup homogeniteit (twee items; vb. ‘Nederlanders lijken veel op elkaar’; alle ladingen >0.84 ; $r(114)=0.86$; voor volledige schaal zie Appendix item 1-14).

Identificatie outgroup. Naast de vragen over de identificatie van de participant met zijn Nederlandse nationaliteit, waren een deel van deze vragen meegenomen om de mate van hun identificatie met Spanjaarden te meten (Leach et al., 2008). Hierbij werden ook weer alle items beantwoord op een 7-punts Likertschaal die varieerde van 0 (helemaal niet) tot 6 (heel erg). Hier was er alleen gebruik gemaakt van de items die van toepassing waren op de participanten en dus geen betrekking hadden op het hebben van de Spaanse nationaliteit. Dit hield in dat van de vijf voorgestelde dimensies er hier drie dimensies gemeten werden en nog één item van de vierde dimensie (voor volledige schaal zie Appendix item 72-79). Er werd een empirische factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues >1) uitgevoerd. Deze wees twee factoren uit, in plaats van de veronderstelde vier (64.53% van de variantie verklaard). Wanneer er gekeken werd naar de items, bleek er toch sprake te zijn van vier factoren. Deze indeling leidde tot betrouwbare schalen en er is dan ook voor gekozen om hiermee verder te gaan.

Deze vier factoren bestonden uit: solidariteit (drie items; vb. 'Ik voel mij solidair met Spanjaarden'; $\alpha=0.85$), satisfactie (één item; 'Ik vind dat Spanjaarden veel hebben om trots op te zijn'; $M=4.10$; $SD=1.45$), individuele zelfstereotypering (twee items; vb. 'Ik heb veel overeenkomsten met de gemiddelde Spanjaard'; $r(114)=0.84$) en ingroup homogeniteit (twee items; vb. 'Spanjaarden lijken veel op elkaar'; ladingen >0.67 ; $r(114)=0.63$).

Vergelijking identificatie in- en outgroup. Bij het vergelijken van de gemiddelden van de mate van identificatie op de factor 'solidariteit' was te zien dat de participanten zich hier meer identificeerden met Nederlanders ($M=4.92$; $SD=0.833$) dan met Spanjaarden ($M=3.16$; $SD=1.40$). Ditzelfde gold voor 'individuele zelfstereotypering' waar de gemiddelde score voor de identificatie met Nederlanders hoger lag ($M=3.92$; $SD=1.08$) dan voor die van de Spanjaarden ($M=2.54$; $SD=1.22$). Ook bleek voor 'ingroup homogeniteit' dat Spanjaarden als meer homogeen werden beschouwd ($M=4.01$; $SD=1.10$) dan de Nederlanders ($M=3.80$; $SD=1.20$). Al deze gemiddelden wezen erop dat de participanten zich inderdaad meer identificeerden met Nederlanders dan met Spanjaarden.

Manipulatie Ernst. De mate van ernst van het misdrijf, discriminatie met mishandeling, was gebaseerd op de twee verschillende dimensies voorgesteld door Warr (1989), namelijk 'wrongfulness' en 'harmfulness'. De consequenties van deze daad zouden zorgen voor de score op de dimensie 'harmfulness'. Zo leidde de ene daad tot een slachtoffer met blijvend letsel, terwijl de andere vergelijkbare daad leidde tot een slachtoffer met tijdelijk, zeer licht letsel. Het blijvende letsel zou resulteren tot een hogere score op de dimensie 'harmfulness', omdat het slachtoffer meer schade toeberokkend was. Daarnaast zou de daad met het blijvende letsel ook hoger scoren op de dimensie 'wrongfulness', doordat de dader het slachtoffer herhaaldelijk schopte en sloeg. In het minder ernstige artikel sloeg de dader één keer (zie Appendix pagina 38-39 voor volledige artikel). Door deze manipulaties werd de

daad die zowel hoger scoort op ‘harmfulness’ als op ‘wrongfulness’, als ernstiger gezien dan de vergelijkbare daad die hier lager op scoorde.

In elke conditie werd de dader hardhandig door de politie ingerekend. Hierbij liep hij verschillende kneuzingen en twee gebroken vingers op. Dit om het verschil tussen de ernstige conditie en minder ernstige conditie nog wat te versterken en tegelijkertijd hiermee de kans op het ‘ingroup clemency effect’ te vergroten. De ernst was gemanipuleerd om te kijken of hij van invloed zou zijn op de bereidheid tot het nemen van perspectief en de consequenties daarvan.

Manipulatiecheck Ernst. Om te kijken of de manipulatie van ernst succesvol was, werden er bijna aan het eind van het onderzoek negen vragen gesteld over hoe ernstig de participanten de daad beoordeelden. Op deze items was een exploratieve factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues >1) uitgevoerd. Deze wees twee interpreteerbare factoren uit (57.39% van de variantie verklaard; zie Appendix item 63-71 voor alle items).

‘Ernst daad’ (Factor 1) bestond uit vier items (vb. ‘Ik vind de daad ernstig’; alle ladingen >0.67 ; $\alpha=0.88$). Ook ‘motieven dader’ (Factor 2) bestond uit vier items (vb. ‘Ik vind de motieven van de dader verkeerd’; alle ladingen >0.63 ; $\alpha=0.82$). Eén item (‘Ik vind de daad moreel verwerpelijk’; $M=5.29$; $SD=1.83$) laadde niet duidelijk op één van de factoren. Deze werd daarom apart geanalyseerd.

Een twee factor variantieanalyse met ‘ernst daad’, ‘motieven dader’ en het losse item werd uitgevoerd, om te controleren of de manipulatie succesvol was. Daarnaast is voor de volledigheid ook gekeken of er hier een hoofdeffect van groepslidmaatschap of interactie-effect aanwezig was. Om dit te meten werd er gebruik gemaakt van een onderverdeling tussen de lage en hoge ernstcondities (lage ernst [1] versus hoge ernst [2]) en in- en outgrouppcondities (ingroup [1] versus outgroup [2]). Uit de analyse bleek dat bij de maat

‘ernst daad’, het ernstige artikel ($M=6.33$; $SD=0.76$) inderdaad als ernstiger werd beoordeeld dan het minder ernstige artikel ($M=5.20$; $SD=1.12$). Dit verschil was significant ($F(1,110)=38.67$; $p<0.005$). Voor zowel ‘motieven dader’ als voor het losse item bleek er geen significant hoofdeffect van ernst (beide $F^2s(1,110)<0.493$; beide $p^2s>0.48$). Ook bleek er voor geen enkele maat een hoofdeffect van groepslidmaatschap of een interactie-effect te bestaan (alle $F^2s(1,110)<1.251$; alle $p^2s>0.27$).

Omdat er voor ‘ernst daad’, de relevante maat voor de manipulatiecheck van ernst, een significant verschil bleek te zijn, kon er geconcludeerd worden dat de manipulatie van ernst geslaagd was.

Afhankelijke maten

Bereidheid tot perspectief nemen. Meteen na het lezen van het artikel werd gevraagd naar zowel tenminste twee gedachten als gevoelens die bij de respondenten op kwamen tijdens het lezen over de daad en dader (Batson, 1998; Zebel et al., 2010), om het perspectief nemen te bekrachtigen. Deze werden gebruikt voor de interpretatie.

Daarnaast werd er een schaal van veertien items afgenomen. Deze hadden betrekking op of de participanten het moeilijk vonden om zich in te leven en/of zich niet wilden inleven in de dader (vb. ‘Ik heb me geprobeerd voor te stellen wat de dader voelde tijdens zijn daad’; gedeeltelijk gebaseerd op items Zebel et al., 2010; voor volledige schaal zie Appendix item 17-30).

Na een exploratieve factoranalyse op deze items (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues >1) bleek dat deze schaal uit drie factoren bestond (49.83% van de variantie verklaard), waarbij één item onvoldoende laadde op een factor. Deze indeling was naar eigen zeggen toch anders dan die voorgesteld werd in de factoranalyse en leverde een betrouwbare schaal op. Er is gekozen om met de eigen voorgestelde factoren door te gaan namelijk, ‘mate perspectief nemen’ (zeven items; vb. ‘Ik

heb me geprobeerd voor te stellen wat de dader voelde tijdens zijn daad'; $\alpha=0.65$), 'weerstand perspectief nemen' (drie items; vb. 'Ik vond deze dader het niet waard om mij in te verplaatsen'; $\alpha=0.79$) en 'angst sympathie' (vier items; vb. 'Ik wilde me niet inleven in de dader, omdat ik geen enkele sympathie wil krijgen voor hem; $\alpha=0.72$).

Consequenties genomen perspectief. Na deze vragen kreeg de participant drie schalen die de consequenties van het genomen perspectief maten. Deze schalen maten hoe de participant op dat moment over de dader dacht (beoordeling dader), de participants' mening over de dader (mening dader) en zijn gevoelens over de dader (gevoel dader en daad).

Zowel de schaal 'beoordeling dader' als 'gevoel dader en daad' bestond uit stellingen (vb. 'Ik vond het moeilijk om mezelf te verplaatsen in de positie van de dader tijdens zijn daad'; gedeeltelijk gebaseerd op Batson et al., 1997; Zebel, Doosje, Spears, 2009; Zebel et al., 2010). De schaal 'mening dader' bestond uit woordparen (vb. 'Wat vindt u van de dader? Koud(=0), Warm(=6)'; Leach et al., 2008). Alle schalen werden beantwoord op 7-punts Likertschaal, die liep van 0 tot en met 6.

Beoordeling dader. Een exploratieve factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues > 1) was uitgevoerd op deze zes items, die betrekking hadden op hoe de participant de dader op dat moment zag (voor volledige schaal zie Appendix item 31-36). Deze wees twee interpreteerbare factoren uit (50.19% van de variantie verklaard). Eén item ('Het lezen van dit artikel leverde mij vooral negatieve gedachten op over de dader tijdens zijn daad') laadde niet voldoende op één van de factoren en werd daarom apart geanalyseerd.

'Begrip dader' (Factor 1) bestond uit drie items (vb. 'Na het lezen van dit artikel kan ik best begrijpen dat de dader deze daad pleegde'; alle ladingen > 0.48; $\alpha=0.76$). 'Afkeer dader' (Factor 2) bestond uit twee items ('Door het inleven in de dader heb ik juist meer

afkeer voor hem gekregen' en 'Door het inleven in de dader ben ik hem als minder menselijk gaan zien'; ladingen >0.69 ; $r(114)=0.56$).

Mening dader. Ook werden er vragen aangeboden waarmee de participant aan de hand van woordparen kon aangeven hoe hij over de dader dacht (Leach et al., 2008). Deze liep van 0 tot 6, waarbij 0 een bepaald woord voorstelde en 6 de tegenovergestelde betekenis van dat woord inhield (voor alle items zie Appendix item 37-46).

Een empirische factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues >1) wees twee factoren uit, in plaats van de veronderstelde één factor (52.58% van de variantie verklaard). Wanneer er gekeken werd naar de items, was er volgens eigen interpretatie toch sprake van één factor. Omdat deze factor een betrouwbare schaal opleverde, is er voor gekozen om hiermee verder te gaan (ladingen >0.60 ; $\alpha=0.87$).

Gevoel dader en daad. Ook werd een exploratieve factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues >1) uitgevoerd op de derde schaal, die bestond uit zestien items waarbij de participanten moesten aangeven hoe ze zich voelden in relatie tot de dader en zijn daad (vb. 'In relatie tot de dader tijdens zijn daad voel ik afkeer'; voor volledige schaal zie Appendix item 47-62). Deze wees drie interpreteerbare factoren uit (60.86% van de variantie verklaard), één item laadde niet duidelijk op één van beide factoren. Nadat er gekeken was naar de items, bleken er toch meerdere factoren te bestaan. Deze leverden allemaal een betrouwbare schaal op, hiervoor is dan ook gekozen.

'Medeleven met dader' (Factor 1), hierbij hoorden drie items: 'mededogen', 'sympathie', 'medeleven' (alle ladingen >0.76 ; $\alpha=0.85$). De tweede factor 'afschuw dader' bestond ook uit drie items: 'afschuw', 'afkeer', 'walging' ($\alpha=0.88$). Bij 'schaamte' (Factor 3) hoorden twee items: 'schaamtegevoelens' en 'gene' ($r(114)=0.89$). De vierde factor 'schuld' bestond uit: 'schuldgevoelens' en 'berouw' ($r(114)=0.73$). De laatste factor 'van streek' bevatte drie items: 'me ellendig', 'me van streek' en 'me bedroefd' ($\alpha=0.91$).

Omdat één item ('apathie') moeilijk te plaatsen was in één van deze factoren, werd deze apart meegenomen in de verdere analyse.

Exploratieve analyse

Naast deze constructen werd er ook gemeten in welke mate de participant perspectief genomen had van het slachtoffer. Op deze manier kon er onderzocht worden of hier nog verschillen voor bestonden tussen de verschillende condities. Om dit te kunnen meten waren vier items opgesteld, die aan het eind van het onderzoek gevraagd werden (zie Appendix item 80-83 voor alle items).

Een exploratieve factoranalyse (extractie methode: principal axis factoring met varimax rotatie; Eigenvalues>1) werd uitgevoerd op deze items (vb. 'Tijdens het lezen van dit artikel heb ik mij voorgesteld hoe het slachtoffer zich voelde'). Deze wees één factor 'perspectief slachtoffer' uit (54.37% van de variantie verklaard; alle ladingen>0.79; $\alpha=0.88$). Eén item ('Tijdens het lezen van dit artikel heb ik geprobeerd om me niet te verplaatsen in het slachtoffer') laadde niet duidelijk op de factor en werd daarom apart geanalyseerd.

Resultaten

Aan de hand van variantie-analyses (ANOVA's) werden de onafhankelijke variabelen, de manipulatie van ernst (laag [1] versus hoog [2]) en het groepslidmaatschap (ingroup [1] versus outgroup [2]), meegenomen. Hierbij werd er telkens een andere afhankelijke variabele geanalyseerd. Om te kijken of er een interactie-effect bestond tussen de twee onafhankelijke variabelen, werd er gebruik gemaakt van de optie 'Model: custom'.

Bereidheid tot perspectief nemen

Mate perspectief nemen. Er werd voor zowel het hoofdeffect van groepslidmaatschap, ernst als het interactie-effect, geen significant effect gevonden (beide $F's(1,110)<1.938$; beide $p's>0.17$). Op basis hiervan konden hypothese 1, 2 en 3 niet bevestigd worden.

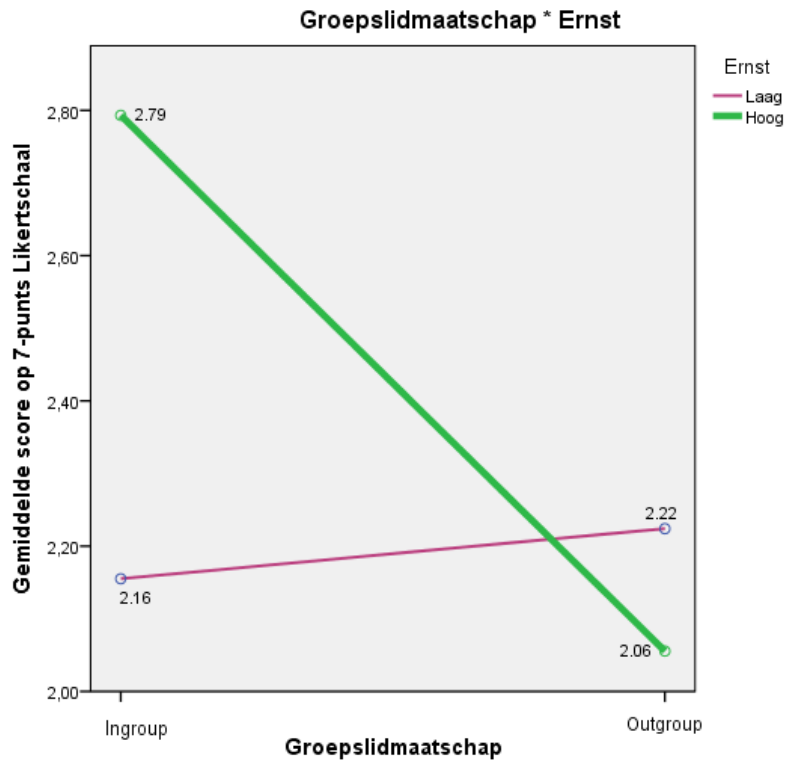
Weerstand perspectief nemen. Er bleek dat op deze maat een hoofdeffect van groepslidmaatschap bestond, die zich in tegengestelde richting van de verwachting in hypothese 1 bevond ($F(1,110)=4.583$; $p=0.034$). Er werd verwacht dat het voor de participant gemakkelijker was om zich in te leven in de ingroupdader, vanwege de grotere overeenkomsten. Er bleek echter dat de participanten in de outgroupconditie minder weerstand ($M=4.30$; $SD=1.40$) ondervonden tijdens het perspectief nemen dan de participanten uit de ingroupconditie ($M=4.91$; $SD=1.59$). Omdat dit effect het tegenovergestelde was dan wat er verwacht werd in hypothese 1, kon deze op basis hiervan verworpen worden.

Voor zowel een hoofdeffect van ernst als interactie-effect werd geen bewijs gevonden (beide $F's(1,110)<0.248$; beide $p's>0.12$)

Angst sympathie. Op deze maat bleek er een marginaal significant effect op het hoofdeffect van groepslidmaatschap te bestaan ($F(1,110)=2.802$; $p=0.097$). De participanten bleken relatief wat meer angst voor sympathie voor de dader te hebben tijdens het perspectief nemen van de ingroupdader ($M=2.47$; $SD=1.08$) dan voor de outgroupdader ($M=2.14$; $SD=1.08$). Dit gevonden patroon was echter tegenovergesteld aan de verwachting in hypothese 1, waarbij er verwacht werd dat het inleven in de ingroupdader gemakkelijker was (en er indirect dus minder angst voor sympathie zou bestaan, omdat dit het inleven bemoeilijkt). Hoewel dit verschil niet geheel significant was, kon dit toch als een indicatie gezien worden dat op basis hiervan hypothese 1 waarschijnlijk verworpen zou moeten worden.

Er bleek uit deze analyse geen hoofdeffect van ernst ($F(1,110)=1.381$; $p>0.24$). Hypothese 2 kon op basis hiervan verworpen worden.

Wanneer er gekeken werd naar het verwachte interactie-effect, bleek deze significant te zijn ($F(1,110)=4.078$; $p=0.046$). De grafiek hieronder illustreert dit effect.

Grafiek 1: *Interactie-effect van groepslidmaatschap en ernst op 'angst sympathie'*

Uit Grafiek 1 is op te maken dat op deze maat bijna geen verschil zat tussen de beoordelingen van een in- of outgroupdader uit de lage ernstconditie (respectievelijk: $M=2.16$; $SD=0.85$ en $M=2.22$; $SD=1.15$). Dit bleek wel het geval te zijn voor de beoordelingen van een in- of outgroupdader uit de hoge ernstconditie (respectievelijk: $M=2.79$; $SD=1.20$ en $M=2.06$; $SD=1.02$). Daarnaast was te zien dat de angst voor sympathie tussen de verschillende ernstcondities minder verschilde in de outgroupconditie dan in de ingroupconditie.

Deze bevindingen waren voor het grootste gedeelte in overeenstemming met hypothese 3, waarbij verwacht werd dat de bereidheid tot perspectiefname kleiner zou zijn bij de ingroupdader uit de hoge ernstconditie en het grootst bij de ingroupdader uit de lage ernstconditie. Alleen het eerste bleek het geval. Ook bleek er, zoals verwacht, relatief weinig

verschil te bestaan tussen de ernstcondities in de outgroupconditie. Op basis van deze bevindingen kon hypothese 3 dus gedeeltelijk bevestigd worden.

Consequenties genomen perspectief

Beoordeling dader. Zowel de analyse van de maat ‘begrip dader’ als ‘afkeer dader’ boden geen bewijs voor een hoofdeffect van groepslidmaatschap (beide $F(1,110) < 1.548$; beide $p's > 0.14$).

Ook bestond er geen hoofdeffect van ernst op de maat ‘begrip dader’ ($F(1,110) = 0.555$; $p = 0.46$). Wel bleek er een marginaal significant hoofdeffect van ernst te zijn op ‘afkeer dader’ ($F(1,110) = 3.814$; $p = 0.053$). Aan de gemiddelden was te zien dat er, volgens verwachting, meer afkeer bestond voor de dader uit de hoge ($M = 4.55$; $SD = 1.64$) dan voor die uit de lage ernstconditie ($M = 4.02$; $SD = 1.24$). Dit verschil was bijna significant en kon dus als een indicatie gezien worden voor een mogelijke bevestiging van hypothese 2.

Er bleek op beide maten geen significant interactie-effect (beide $F's(1,110) < 0.030$; beide $p's > 0.86$), daarom werd op basis hiervan hypothese 3 verworpen.

Mening dader. In de analyse van deze maat werd geen enkel bewijs gevonden voor één van de voorgestelde hypothesen ($F(1,110) < 1.286$; $p > 0.26$). Hypothese 2 en 3 konden dus niet bevestigd worden.

Gevoel dader en daad. Uit de analyse van deze schaal bleek dat geen van de maten voldoende bewijs leverden voor één van de opgestelde hypothesen (alle $F's(1,110) < 2.311$; alle $p's > 0.13$), behalve ‘medeleven’ en ‘schaamte’. Aan de hand hiervan werden hypothese 2 en 3 verworpen.

Er bleek geen hoofdeffect van groepslidmaatschap of een interactie-effect te bestaan voor zowel de maat ‘medeleven’ als ‘schaamte’ (beide $F's(1,110) < 0.874$; beide $p's > 0.35$). Op basis hiervan werd hypothese 3 verworpen.

Wel bleek voor de maat 'medeleven' een significant hoofdeffect van ernst te bestaan ($F(1,110)=4.462$; $p=0.037$), waarbij er, zoals verondersteld werd, meer medeleven bestond voor de dader uit de lage ($M=2.14$; $SD=1.39$) dan voor die uit de hoge ernstconditie ($M=1.67$; $SD=0.91$). Deze bevinding sloot aan bij hypothese 2, maar bevestigde deze niet.

Wanneer er gekeken werd naar de maat 'schaamte' bleek er een marginaal significant hoofdeffect van ernst te zijn ($F(1,110)=2.913$; $p=0.091$). Aan de gemiddelden was te zien dat het verwachte patroon al wat zichtbaar was, waarbij er in de hogere ernstconditie meer schaamte bestond ($M=4.23$; $SD=1.98$) dan in de conditie met de lage ernst ($M=3.61$; $SD=1.83$). Deze verschillen waren echter niet groot genoeg om een volledig significant effect te veroorzaken. Ook deze bevinding sloot aan bij hypothese 2, maar ook met deze bevinding kon hij niet bevestigd worden.

Exploratieve analyse

Wanneer er gekeken werd naar de extra analyse met daarin de perspectiefname van het slachtoffer, bleek dat er geen hoofdeffect van groepslidmaatschap of interactie-effect bestond (beide $F^2(1,110)<1.588$; beide $p's>0.21$).

Wel bleek er een significant hoofdeffect te bestaan van ernst ($F(1,110)=5.909$; $p=0.017$). Uit de analyse bleek dat er meer perspectief genomen werd van het slachtoffer uit de lage ernstconditie ($M=4.82$; $SD=1.50$) dan van die uit de hoge ernstconditie ($M=4.16$; $SD=1.43$).

Discussie en Conclusie

Mensen zouden van nature meer sympathie voor het slachtoffer kunnen hebben (Baumeister, 1997), waardoor ze minder bereid of in staat zouden kunnen zijn om zich in de rol van de dader te zien (Miller, Gordon & Buddie, 1999). Er zijn momenten, onder andere in dit onderzoek, waarin mensen gedwongen worden om zich juist wel in de rol van dader te verplaatsen. De participanten zijn gevraagd om perspectief te nemen van een Nederlandse of

Spaanse dader, die nadat hem een zitplaats op een terras geweigerd wordt het slachtoffer uitscheldt om zijn huidskleur en vervolgens begint te slaan. Door de ernst van het misdrijf en het groepslidmaatschap te manipuleren, is getracht inzicht te geven of deze factoren van invloed zijn op de bereidheid tot het nemen van perspectief van daders en op de beoordeling van deze dader na het inleven.

De resultaten laten, tegen verwachting in, zien dat wanneer participanten zich moeten inleven in een ingroupdader, ze hier meer weerstand ervaren dan bij het inleven in een outgroupdader. Daarnaast blijkt er meer medeleven te zijn voor de dader uit de lage ernstconditie in vergelijking met die uit de hoge ernstconditie. Ook is er een interactie-effect gevonden op de maat 'angst voor sympathie'. Hieruit blijkt dat er tijdens de perspectiefname de meeste angst voor sympathie bestaat voor de ingroupdader die een ernstige misdaad heeft gepleegd. Er blijkt de minste angst voor sympathie te bestaan voor de outgroupdader in de ernstige conditie. Hoewel dit interactie-effect significant is en gedeeltelijk in overeenstemming is met het 'black sheep effect' (Marques, Yzerbyt & Leyens, 1988; Marques & Paez 1994; Marques, Abrams & Serôdio, 2001), kan deze alleen op basis hiervan niet bevestigd worden. Ook het 'ingroup clemency effect' (Lieberman & Linke, 2007) kan niet aangetoond worden. Uit de exploratieve analyse blijkt dat de participanten zich meer hebben ingeleefd in het slachtoffer uit de lage ernstconditie dan in die uit de hoge ernstconditie. Naast deze effecten zijn er ook een aantal marginaal significante effecten gevonden, die een indicatie geven in de richting waarin deze patronen neigen. Zo schijnt er, tegengesteld aan het verwachte patroon, wat minder bereidheid tot perspectief nemen te zijn doordat de participanten meer angst voor sympathie ervaren voor de ingroupdader dan voor de outgroupdader. Ook lijkt er wat meer afkeer en schaamte te zijn voor de dader die een ernstig misdrijf heeft gepleegd, in vergelijking met de dader die een minder ernstig misdrijf heeft

gepleegd. Geen van de gevonden effecten heeft de voorgestelde hypothesen kunnen bevestigen.

Dit kan komen doordat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van een lange vragenlijst. Hierdoor kunnen de participanten vermoeid geraakt zijn en kan er antwoordtendentie opgetreden zijn. Aannemelijk is dat ze niet alle vragen goed hebben gelezen of beantwoord. Dit kan verklaren dat uit de resultaten een minder sterk en soms een tegengesteld effect gebleken is. Antworttendentie kan ook optreden als gevolg van desinteresse, maar dit is hier onwaarschijnlijk. De reden hiervoor is dat bijna alle participanten aangegeven hebben erg serieus aan dit onderzoek meegewerkt te hebben. Ook kunnen de uitkomsten van dit onderzoek een gevolg zijn van de hoeveelheid participanten. Mogelijk kan het gebruik van meer participanten de effecten versterken. Dat er niet meer en sterkere effecten gevonden zijn kan ook komen door het gekozen misdrijf. Discriminatie is iets wat voor velen onbegrijpelijk is en wat verafschuwd wordt. Er is echter bewust voor deze misdaad gekozen, omdat het waarschijnlijker is dat deze misdaad een aanval op de sociale identiteit is. Ook de participanten uit dit onderzoek horen in onze tijd steeds vaker over zinloos geweld, mede als gevolg van de verharding en het onpersoonlijker worden van de maatschappij. Doordat dit soort vergrijpen steeds vaker voorkomen, worden ze als 'gewoner' ervaren. Hierdoor is de kans wat kleiner dat de afwijking van een dergelijk groepslid gezien wordt als een aanval op de sociale identiteit en dus op het positieve imago van de groep. Door het element van discriminatie eraan toe te voegen is de kans dat het misdrijf door de participant als een aanval op de sociale identiteit gezien wordt groter. Dat het gekozen misdrijf niet verkeerd is geweest, is ook terug te zien in het feit dat de manipulatiecheck van ernst geslaagd is en er een hoofdeffect van ernst blijkt op de factor 'medeleven dader'. De participanten voelen meer medeleven met de dader die een misdaad heeft begaan met een lage ernst dan met die uit de hogere ernstconditie, hoewel deze exact dezelfde verwondingen

opgelopen heeft bij zijn arrestatie. Dit indiceert niet alleen dat ze de arrestatie in verhouding met het gepleegde misdrijf niet toepasselijk vinden, iets wat ook terug te vinden is in de interpretatie, maar ook dat ze meer sympathie en medeleven voor de daders uit deze conditie kunnen opbrengen. Dit gevonden effect zou echter onwaarschijnlijk geweest zijn, wanneer discriminatie te veel verafschuwd wordt. De kans is groot dat het gekozen misdrijf waarschijnlijk niet de oorzaak is van de uitkomsten van dit onderzoek.

Uit dit onderzoek blijkt dat de participanten het gemakkelijker vinden om zich in te leven in de outgroupdader dan in de ingroupdader. Deze bevinding is echter het tegenovergestelde van de verwachting. Volgens Zebel et al. (2010) nemen mensen die tevreden zijn over hun ingroup gemakkelijker perspectief dan mensen die dit niet zijn. Het zal dus mogelijk kunnen zijn dat de participanten over het algemeen niet tevreden zijn over hun eigen groep, wat kan resulteren tot het moeilijker perspectief kunnen nemen. Omdat het perspectief nemen meer moeite kost, kan dit leiden tot een grotere weerstand. Hoewel de misdaad waarschijnlijk niet van invloed is op de niet-significante gevonden effecten, kan hij wel van invloed zijn geweest op dit tegengestelde gevonden effect. Het kan zijn dat de participanten zich juist door de gemeenschappelijke kenmerken moeilijker kunnen inleven in de ingroupdader, omdat ze zichzelf totaal niet kunnen herkennen in zijn visies en gedragingen. Het is aannemelijk dat ze hierdoor juist meer weerstand ondervinden tijdens het perspectief nemen, wat dit proces zal kunnen bemoeilijken. Het is dan gemakkelijker voor ze om zich in te leven in een outgroupdader. Deze heeft geen tot weinig kenmerken met de participanten gemeenschappelijk en is dus minder vergelijkbaar met henzelf. Hierdoor kunnen ze het gedrag en de visies aan andere niet-gemeenschappelijke kenmerken van de dader toeschrijven, waardoor er een lagere weerstand tot het nemen van perspectief kan ontstaan en het relatief gemakkelijker is om perspectief te nemen. Wat kan resulteren in de grotere bereidheid hiertoe.

Uit de kwalitatieve maten en opmerkingen was af te leiden dat de meeste participanten het inleven in deze dader best moeilijk vinden. Dit kan komen door de veronderstelling dat mensen, door meer sympathie voor het slachtoffer te hebben (Baumeister, 1997), minder perspectief willen of kunnen nemen van de dader (Miller et al., 1999). Dat de participanten, naast het perspectief nemen van de dader, zich toch ook hebben ingeleefd in het slachtoffer is af te leiden uit de vragenlijst. Hierin wordt gevraagd in welke mate ze perspectief hebben genomen van het slachtoffer. Het lijkt aannemelijk om ervan uit te gaan dat de veronderstelling van Miller et al. (1999), omgekeerd ook zal moeten gelden. Dus dat wanneer de participanten minder perspectief hebben genomen van de dader, dit kan komen door een groter genomen perspectief van het slachtoffer. Er wordt verwacht dat de bereidheid tot perspectiefname van de dader uit de hoge ernstconditie kleiner is. Het lijkt dan logisch te veronderstellen dat er dan meer perspectief van het slachtoffer zal worden genomen in de desbetreffende conditie. Het tegengestelde blijkt echter het geval. Op basis van de resultaten kan juist gesuggereerd worden dat de mate van de hoeveelheid genomen perspectief van de dader verder geen invloed heeft op de hoeveelheid perspectief die er genomen wordt van het slachtoffer en omgekeerd. Er is zowel meer perspectief van de dader als van het slachtoffer genomen in de conditie met de lagere ernst. Een reden dat de participant zich meer in kan leven in dit slachtoffer kan zijn, dat de kans dat ze zelf een keer éénmalig geslagen worden vele malen groter is dan de kans op zwaardere mishandeling. Hierdoor kunnen ze zich meer identificeren met dit slachtoffer, wat mogelijk leidt tot het gemakkelijker kunnen inleven en een grotere bereidheid hiertoe. Een andere verklaring hiervoor zou de positionering van deze vragen kunnen zijn. Deze vragen zijn helemaal aan het eind gesteld, waardoor de participanten zich mogelijk niet meer goed zouden kunnen herinneren in welke mate ze perspectief hebben genomen van het slachtoffer. Ook kan het zijn dat de voorafgaande vragen

uit de vragenlijst, die allemaal gaan over de dader en zijn daad, de antwoorden beïnvloed hebben.

Op basis van dit onderzoek lijkt er wel enige invloed te zijn van groepslidmaatschap van de dader op de bereidheid van perspectief nemen, maar dan in tegengestelde richting van de verwachting. Daarnaast heeft ook de ernst van het misdrijf vermoedelijk wel enige invloed op de bereidheid tot perspectief nemen, waarbij de verwachte patronen in zeer lichte mate zichtbaar zijn. Er lijkt zowel geen invloed te zijn van groepslidmaatschap als van ernst op de consequenties van het genomen perspectief. Daarnaast blijkt er ook geen interactie-effect te zijn op deze afhankelijke maten. Het vermoeden dat groepslidmaatschap en ernst van invloed zijn op de bereidheid tot en de consequenties van het genomen perspectief kan op basis van dit onderzoek dus niet bevestigd worden.

Implicaties

In dit onderzoek is achteraf gezien gebruik gemaakt van een te lange vragenlijst. Hierdoor was het voor de participant misschien lastig om tot het einde de vragen goed te lezen en te beantwoorden. In een vervolgonderzoek zou er mogelijk gebruik gemaakt kunnen worden van een wat verkorte vragenlijst. Daarnaast kan, omdat er bij sommige analyses toch lichtelijk het verwachte patroon doorschemert, mogelijk het grootschaliger opzetten van dit onderzoek wat meer duidelijkheid geven. Zo kan er gekeken worden of inderdaad de antwoordtendentie en de toch wat kleine groep respondenten van invloed zijn geweest op de uitkomsten van dit onderzoek.

Het volledig analyseren van de interpretatiematen valt buiten dit onderzoek. Wanneer deze volledig geanalyseerd worden zou dit tot nieuwe inzichten kunnen leiden.

Dankwoord

Graag wil ik dr. Sven Zebel en dr. Jan Gutteling bedanken voor het begeleiden van dit onderzoek en voor hun hulpvaardige en goede feedback van de voorafgaande versies.

Referenties

- Alter, A. L., Kernochan, J. & Darley, J.M. (2007). "Transgression wrongfulness outweighs its harmfulness as a determinant of sentence severity." *Law and Human Behavior*; *Law and Human Behavior* **31**(4): 319.
- Batson, C. D. (1998). Altruism and prosocial behavior. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (2): 282-316. Boston: McGraw-Hill.
- Batson, C. D., Polycarpou, M.P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H.J., Mitchener, E.C., Bednar, L.L., Klein, T.R. & Highberger, L. (1997). "Empathy and attitudes: Can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group?" *Journal of Personality and Social Psychology* **72**: 105-118.
- Baumeister, R. (1997). "Evil: Inside human cruelty and violence." *New York*.
- Blum-West, S. R. (1985). "The seriousness of crime: A study of popular morality." *Deviant Behavior* **6**(1): 83-98.
- Doosje, B., & Branscombe, N. R. (2003). Attributions for the negative historical actions of a group. *European Journal of Social Psychology* **33**: 235-248.
- Doosje, B., Branscombe, N. R., Spears, R. & Manstead, A. S. R. (1998). Guilty by association: When one's group has a negative history. *Journal of Personality and Social Psychology*, **75**: 872-886.
- Feather, N. and Souter, J. (2002). "Reactions to mandatory sentences in relation to the ethnic identity and criminal history of the offender." *Law and Human Behavior* **26**(4): 417-438.
- Galinsky, A. D., Ku, G. & Wang, C.S. (2005). "Perspective-taking and self-other overlap: Fostering social bonds and facilitating social coordination." *Group Processes & Intergroup Relations* **8**(2): 109-124.

- Gollwitzer, M. and Keller, L. (2010). "What you did only matters if you are one of us: Offenders' group membership moderates the effect of criminal history on punishment severity." *Social Psychology* **41**(1): 20.
- De Keijser, J.W., Van Koppen, P.J. & Elffers, H. (2006). Op de stoel van de rechter. Oordeelt het publiek net zo als de strafrechter? *Research Memoranda* **2**(2):79.
- Leach, C.W., van Zomeren, M., Zebel., S., Vliek, M., Pennekamp, S.F., Doosje, B., Ouwerkerk, J.W., & Spears, R. (2008). Group-level self-definition and self-investment: A hierarchical (multicomponent) model of group identification. *Journal of Personality and Social Psychology* (**95**): 144-165.
- Lieberman, D. and Linke, L. (2007). "The effect of social category on third party punishment." *Evolutionary Psychology* **5**: 289-305.
- Marques, J., Abrams, D. & Serôdio, R.G. (2001). "Being better by being right: Subjective group dynamics and derogation of in-group deviants when generic norms are undermined." *Journal of Personality and Social Psychology* **81**(3): 436.
- Marques, J. M. and Paez, D. (1994). "The 'black sheep effect': Social categorization, rejection of ingroup deviates, and perception of group variability." *European review of social psychology* **5**(1): 37-68.
- Marques, J. M., Yzerbyt, V.Y., Leyens, J-P. (1988). "The "Black Sheep Effect": Extremity of judgments towards ingroup members as a function of group identification." *European Journal of Social Psychology* **18**(1): 1-16.
- McCleary, R., O'Neil, M.J., Epperlein, T., Jones, C. & Gray, R.H. (1980). "Effects of legal education and work experience on perceptions of crime seriousness." *Social Problems* **28**: 276.
- Miller, A. G., Gordon, A.K., Buddie, A.M. (1999). "Accounting for evil and cruelty: Is to explain to condone?" *Personality and Social Psychology Review* **3**(3): 254-268.

- O'Connell, M. and Whelan, A. (1996). "Taking wrongs seriously." *British Journal of Criminology* **36**(2): 299-318.
- Pinto, I. R., Marques, J.M., Levine, J.M., Abrams, D. (2010). "Membership status and subjective group dynamics: Who triggers the black sheep effect?" *Journal of Personality and Social Psychology* **99**(1): 107.
- Rosenmerkel, S. P. (2001). "Wrongfulness and harmfulness as components of seriousness of white-collar offenses." *Journal of Contemporary Criminal Justice* **17**(4): 308-327.
- Rossi, P. H., Waite, E., Bose, C.E. & Berk, R.E. (1974). "The seriousness of crimes: Normative structure and individual differences." *American Sociological Review*: 224-237.
- Ruiter, S., Tolsma, J., de Hoon, M., Elffers, H., & van der Laan, P. (2011). *De burger als rechter. Een onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers. Opgevraagd op 24 februari 2012 van: <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/10/31/onderzoek-naar-geprefereerde-sancties-voor-misdrijven-in-nederland.html>
- Sellin, T., Wolfgang, M. (1964). "The measurement of delinquency." *New York: Wiley*.
- Tajfel, H. J.C.T. & Turner, J.C. (1986). "The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W.G. Austing (Eds.)." *Psychology of intergroup relations* **2**: 7-24.
- Wagenaar, W.A. (2008). Strafrechtelijke oordelen van rechter en leken. Bewijsbeslissingen, straffen en hun argumentatie. *Research Memoranda* **2**(4).
- Warr, M. (1989). "What is the perceived seriousness of crimes?" *Criminology* **27**(4): 795-822.
- Zebel, S., Doosje, B., & Spears, R. (2009). How perspective-taking helps and hinders group-based guilt as a function of group identification. *Group Processes and Intergroup Relations* (**12**): 61-78.

Zebel, S., Doosje, B., Spears, R. & Vliek, M.L.W. (2010). *Tempering a tainted group history: Group satisfaction moderates perspective taking and reduces group guilt*. Manuscript submitted for publication.

Appendix

Allereerst volgt nu een korte vragenlijst over hoe u tegen Nederlanders aankijkt. Er zijn geen goede of foute antwoorden – het gaat om uw eigen mening.

Zodadelijk volgen enkele uitspraken. Het is de bedoeling dat u voor iedere uitspraak aangeeft in hoeverre deze op u van toepassing is door een cijfer aan te vinken.

1. Ik ben blij dat ik een Nederlander ben.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

2. Ik voel mij solidair met Nederlanders.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

3. Nederlander-zijn vormt een belangrijk onderdeel van hoe ik mijzelf zie.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

4. Ik denk vaak aan het feit dat ik een Nederlander ben.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

5. Het geeft me een goed gevoel om Nederlander te zijn.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

6. Ik voel mij verbonden met Nederlanders.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

7. Een belangrijk deel van mijn identiteit is het feit dat ik Nederlander ben.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

8. Ik vind dat Nederlanders veel hebben om trots op te zijn.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

9. Ik vind het aangenaam om Nederlander te zijn.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

10. Ik voel mij betrokken met Nederlanders.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

11. Ik heb veel overeenkomsten met de gemiddelde Nederlander.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

12. Nederlanders lijken veel op elkaar.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

13. Nederlanders delen veel overeenkomsten met elkaar.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

14. Ik lijk veel op de gemiddelde Nederlander.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

Instructie

Wanneer u dit artikel gaat lezen, is het de bedoeling dat u probeert zich in te leven in de DADER tijdens zijn daad. Probeer u zich voor te stellen dat u de DADER bent, en welke gedachten en gevoelens door u heen gingen tijdens het plegen van de daad.

Na het lezen van het artikel zal u gevraagd worden om tenminste twee gedachten en gevoelens op te schrijven die bij u opgekomen zijn tijdens dit inleven. Daarna zullen er nog enkele vragen gesteld worden over het artikel zelf. Ook voor deze vragen geldt dat er geen goede of foute antwoorden zijn— het gaat om uw eigen mening.

Probeer u zich tijdens het lezen van het artikel dus te verplaatsen in de DADER.

Succes!

Lage ernst conditie

Bron: ANP

Nederlander/Spaans mishandelt man in Frankrijk

PARIJS - Een 25-jarige Franse man is zaterdagochtend in Parijs mishandeld door een 23-jarige Nederlandse/Spaanse man.

Een man werd door de Nederlandse/Spaanse man uitgescholden om zijn huidskleur, nadat er een ruzie was ontstaan over een vrije plaats op een terras. De Franse man hield een plek vrij

voor een vriend, die elk moment kon arriveren. Na de scheldpartij kreeg de Franse man een klap in zijn gezicht van de Nederlandse / Spaanse man. De man liep een pijnlijke kaak op, dat meldde de Franse politie zondag.

Na de mishandeling kon de politie op aanwijzingen van omstanders de Nederlander/Spaanjaard aanhouden, waarna deze zeer hardhandig werd ingerekend. De dader liep hierbij verschillende kneuzingen op en twee gebroken vingers.

De Nederlander/Spaanjaard is nog in afwachting van zijn straf.

Hoge ernst conditie

Bron: ANP

Nederlander/Spaanjaard mishandelt man in Frankrijk

PARIJS - Een 25-jarige Franse man is zaterdagochtend in Parijs zo zwaar mishandeld door een 23-jarige Nederlandse/Spaanse man, dat hij in het ziekenhuis moest worden behandeld.

Een man werd door de Nederlandse/Spaanse man uitgescholden om zijn huidskleur, nadat er een ruzie was ontstaan over een vrije plaats op een terras. De Franse man hield een plek vrij voor een vriend, die elk moment kon arriveren. Na de scheldpartij werd de Franse man herhaaldelijk in zijn gezicht geslagen en toen hij op de grond lag werd er op hem ingetrapt door de Nederlandse / Spaanse man. Hij liep zeer ernstige verwondingen op en moest in het ziekenhuis worden behandeld, dat meldde de Franse politie zondag. Naar alle waarschijnlijkheid zal de Franse man blijvend letsel houden aan zijn gezicht.

Na de mishandeling kon de politie op aanwijzingen van omstanders de Nederlander/Spaanjaard aanhouden, waarna deze zeer hardhandig werd ingerekend. De dader liep hierbij verschillende kneuzingen op en twee gebroken vingers.

Inmiddels de familie van het slachtoffer geïnformeerd. De Nederlander/Spaanjaard is nog in afwachting van zijn straf.

Geef hieronder tenminste twee gedachten weer die bij u opgekomen zijn bij het inleven in de dader terwijl hij zijn daad pleegde.

.....
.....

Geef hieronder tenminste twee gevoelens weer die bij u opgekomen zijn bij het inleven in de dader terwijl hij zijn daad pleegde.

.....
.....

De volgende vragen gaan over het gezichtspunt dat u heeft genomen bij het lezen van het artikel.

In hoeverre bent u het met onderstaande uitspraken eens?

17. Ik heb me geprobeerd voor te stellen wat de dader voelde tijdens zijn daad.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
18. Ik vond het moeilijk mezelf te verplaatsen in de positie van de dader tijdens zijn daad.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
19. Ik merkte dat ik mezelf liever niet verplaatste in de dader tijdens zijn daad.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
20. Ik heb me geprobeerd voor te stellen wat de dader dacht tijdens zijn daad.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
21. Ik merkte dat ik teveel medelijden met het slachtoffer had om me in te leven in de dader.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
22. Ik vond deze dader het niet waard om mij in te verplaatsen.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
23. Ik heb me geprobeerd voor te stellen hoe de dader tegen zijn daad aankeek.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
24. Ik vond het moeilijk om de menselijke kant van deze dader te zien.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
25. Ik was bang dat, wanneer ik mij teveel verplaatste in de dader, ik te veel sympathie zou krijgen voor deze dader.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens
26. Ik heb me geprobeerd niet te verplaatsen in de situatie van de dader tijdens zijn daad.
 Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

27. Ik was bang dat, wanneer ik mij teveel verplaatste in de dader, ik door begrip zelf sneller zo'n misdrijf zal plegen.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

28. Ik wilde me niet inleven in de dader omdat ik geen enkele sympathie wil krijgen voor hem.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

29. Ik heb me geprobeerd voor te stellen waarom de dader deze daad pleegde.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

30. Ik wilde voorkomen dat ik de daad zou goedpraten door het perspectief van de dader te nemen.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

De volgende vragen gaan over hoe u de dader ziet op dit moment.

In hoeverre bent u het met onderstaande uitspraken eens?

31. Na het lezen van dit artikel kan ik best begrijpen dat de dader deze daad pleegde.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

32. Het lezen van dit artikel leverde mij vooral negatieve gedachten op over de dader tijdens zijn daad.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

33. Na het lezen van dit artikel heb ik meer begrip voor de invloed van de situatie op de dader.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

34. Door het inleven in de dader heb ik juist meer afkeer voor hem gekregen.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

35. Door het inleven in de dader ben ik hem als minder menselijk gaan zien.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

36. Ik zie overeenkomsten tussen mijzelf en de dader.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

Er volgen nu een aantal woord-paren waarmee u uw mening over de dader kunt beschrijven.

Wat vindt u van de dader?

37. Koud / Warm

Koud 0 1 2 3 4 5 6 Warm

38. Negatief / Positief

Negatief 0 1 2 3 4 5 6 Positief

39. Vriendelijk / Vijandig

Vriendelijk 0 1 2 3 4 5 6 Vijandig

40. Verdacht / Te vertrouwen

Verdacht 0 1 2 3 4 5 6 Te vertrouwen

41. Respect / Minachting

Respect 0 1 2 3 4 5 6 Minachting

42. Walging / Bewondering

Walging 0 1 2 3 4 5 6 Bewondering

43. Egoïstisch / Altruïstisch

Egoïstisch 0 1 2 3 4 5 6 Altruïstisch

44. Slecht voorbeeld / Goed voorbeeld

Slecht voorbeeld 0 1 2 3 4 5 6 Goed voorbeeld

45. Onethisch / Ethisch

Onethisch 0 1 2 3 4 5 6 Ethisch

46. Onloyaal / Loyaal

Onloyaal	0	1	2	3	4	5	6	Loyaal
----------	---	---	---	---	---	---	---	--------

In relatie tot de dader tijdens de daad voel ik ...

47. mededogen

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

48. sympathie

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

49. medeleven

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

50. afschuw

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

51. afkeer

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

52. apathie

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

53. woede

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

54. verontwaardiging

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

55. walging

Helemaal niet	0	1	2	3	4	5	6	Heel erg
---------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

56. schaamtegevoelens

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

57. gene

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

58. schuldgevoelens

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

59. berouw

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

60. me ellendig

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

61. me van streek

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

62. me bedroefd

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

De volgende vragen zullen gaan over hoe u de dader en zijn daad beoordeelt.

63. Ik vind de daad ernstig.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

64. Ik vind de daad moreel verwerpelijk.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

65. Ik vind dat de daad veel ernstige gevolgen voor het slachtoffer heeft.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

66. Ik vind de daad schadelijk voor het slachtoffer.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

67. Ik vind dat het slachtoffer lichamelijke schade heeft ondervonden door de daad.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

68. Ik vind dat de daders intentie verkeerd was.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

69. Ik vind de motieven van de dader verkeerd.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

70. Ik vind het doel dat de dader met zijn daad wilde bereiken verkeerd.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

71. Ik vind dat het slachtoffer onjuist is behandeld door de dader.

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

In het kader van dit onderzoek zullen er nog enkele vragen gesteld worden over hoe u over Spanjaarden denkt.

In hoeverre zijn de onderstaande uitspraken op u van toepassing?

72. Ik voel mij solidair met Spanjaarden.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

73. Ik voel mij verbonden met Spanjaarden.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

74. Ik vind dat Spanjaarden veel hebben om trots op te zijn.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

75. Ik voel mij betrokken met Spanjaarden.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

76. Ik heb veel overeenkomsten met de gemiddelde Spanjaard.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

77. Spanjaarden lijken veel op elkaar.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

78. Spanjaarden delen veel overeenkomsten met elkaar.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

79. Ik lijk veel op de gemiddelde Spanjaard.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

Tot slot volgen nog enkele algemene vragen. Vink het juiste antwoord aan of vul het juiste antwoord in.

De volgende vragen gaan over de mate waarin u u hebt ingeleefd in het slachtoffer.

80. Tijdens het lezen van dit artikel heb ik me voorgesteld hoe het slachtoffer zich voelde.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

81. Tijdens het lezen van dit artikel heb ik me voorgesteld wat het slachtoffer dacht.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

82. Tijdens het lezen van dit artikel heb ik me voorgesteld hoe het slachtoffer tegen de dader en zijn daad aankeek.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

83. Tijdens het lezen van dit artikel heb ik geprobeerd om me niet te verplaatsen in het slachtoffer.

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

84. **Ik ben in mijn dagelijkse leven vaker in aanraking gekomen met misdaden**

Nooit 0 1 2 3 4 5 6 Vaak

85. **Ik heb veel schokkende dingen meegemaakt in mijn leven.**

Heel erg mee oneens 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg mee eens

86. **Wat is uw geslacht?**

O man

O vrouw

87. **Wat is uw leeftijd?**

.....

88. **Wat is uw hoogstgenoten opleiding/welke opleiding volgt u nu?**

.....

89. **Heeft u een geloofsovertuiging?**

O nee

O ja, namelijk:

90. **Heeft één van uw ouders (of beiden) een andere nationaliteit dan de Nederlandse?**

O nee

O ja, namelijk:

91. **Heeft u zelf een andere nationaliteit dan de Nederlandse?**

O nee

O ja, namelijk:

92. **In hoeverre heeft u serieus deelgenomen aan dit onderzoek?**

Helemaal niet 0 1 2 3 4 5 6 Heel erg

93. **Heeft u verder nog vragen/opmerkingen over dit onderzoek?**

.....

Hartelijk bedankt voor uw deelname!